

Україна аграрна 2010. – Південний біотехнологічний центр в рослинництві НААН України – Режим доступу: <http://who-is-who.ua/main/page/agrar2010/89/462>. 8. Національна академія аграрних наук України Науково-методичний і координаційний центр з наукових проблем розвитку АПК України. – Режим доступу: <http://uaan.gov.ua/academi/1/62/>. 9. Селекционно-генетический институт Национальный центр семеноведения и сортоизучения – Режим доступу: <http://www.sgi.in.ua/index.php/ru/struktura-instituta/81-sgi/struktura-instituta/101-viddil-genomiki-i-biotekhnologii>. 10. Новицкая Л. В. тандеме с фундаментальной наукой / Лилия Новицкая // Одесский Вестник. – Режим доступу: <http://vestnik.od.ua.com/all-numbers/5180-5181/events-13>. 11. Селекційно-генетичний інститут – Національний центр насіннєзнавства та сортовивчення – Режим доступу: <http://www.sgi.in.ua/index.php/ru/nauchnye-kadry>. 12. Сиволап Ю. М. Вариабельность и специфичность геномов сельскохозяйственных растений: [монографія] // Ю. М. Сиволап, Н. Э. Кожухова, Р. Н. Календарь. – Одесса: Астропринт, 2011. – 336 с. 13. Українське товариство генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова. – Режим доступу: <http://utgis.org.ua/ua/prezydia-ua/60-ukrainian-version/main-ua/ker-organy-ua/89-vice1-ua>. 14. Академік Юрій Михайлович Сиволап: до 70-річчя від дня народження // Вісник Українського товариства генетиків і селекціонерів. – К., 2009. – Т. 7. – № 2. – С. 325–326.

Людмила Дацків

СТАНОВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ БИОТЕХНОЛОГИИ РАСТЕНИЙ В СЕЛЕКЦИОННО-ГЕНЕТИЧЕСКОМ ИНСТИТУТЕ – ЦЕНТРЕ СЕМЕНОВЕДЕНИЯ И СОРТОИЗУЧЕНИЯ НААН УКРАИНЫ

В статье проведен анализ становления и развития биотехнологии растений в селекционно-генетическом Институте – национальном центре семеноведения и сортоизучения НААН Украины, где начато и интенсивно ведутся исследования в области биотехнологии сельскохозяйственных растений. Освещены основные направления работы Института. Представлена информация о наиболее известных ученых, их достижениях в области биотехнологии растений, а также вклад в украинскую и мировую биотехнологическую науку.

Ключевые слова: биотехнология растений, селекционно-генетический Институт – национальный центр семеноведения и сортоизучения НААН Украины, отдел геномики и биотехнологии, молекулярно-генетические исследования, селекция сельскохозяйственных растений.

Liudmyla Datskiv

FORMATION AND DEVELOPMENT OF PLANT BIOTECHNOLOGY IN PLANT BREEDING AND GENETICS INSTITUTE – NATIONAL CENTRE OF SEED AND CULTIVAR INVESTIGATION OF NAAS OF UKRAINE

In this article there is analyzed the formation and development of plant biotechnology in Plant Breeding and Genetics Institute – National Centre of Seed and Cultivar investigation of NAAS of Ukraine, where the studies of biotechnology of agricultural crops were established and are intensively carrying out. There are emphasized the principal directions of the work of Institute. There is given the information about the most famous scientists, their achievements in the field of plant biotechnology and their contribution into Ukrainian and global biotechnical science.

Key words: plant biotechnology, Plant Breeding and Genetics Institute – National Centre of Seed and Cultivar investigation of NAAS of Ukraine, Department of Genomics and Biotechnology, molecular-genetic studies, selection of agricultural crops.

UDK 94(438)

Barbara Skoczynska-Prokopowicz

BEZROBOCIE A POLITYKA SPOŁECZNA PAŃSTWA

Autor definiuje pojęcie bezrobocia w aspekcie przedmiotowym i podmiotowym oraz w kategoriach nauk ekonomicznych i psychologicznych. Wymienia ogólnie przyjęte podziały opisujące to zjawisko ze względu na czynniki, które je powodują oraz podmioty. Wymienione są również działania państwa na płaszczyźnie lokalnej na przykładzie miasta Rzeszowa (Podkarpacie, Polska).

Słowa kluczowe: bezrobocie, przyczyny i skutki zjawiska, metody przeciwdziałania, adresat, polityka państwa.

Bezrobocie jest jednym z najważniejszych problemów społecznych współczesnego świata, ponieważ pociąga za sobą wiele skutków, odczuwalnych nie tylko przez osoby bezrobotne, ale także całe

społeczeństwo. Ma ono wymiar nie tylko społeczny, głównie ekonomiczny, ale także socjologiczny i psychologiczny. Przyczyny występowania tego zjawiska w Polsce to m. in. likwidacja niektórych gałęzi przemysłu, ograniczenie produkcji, zmniejszenie popytu na pewne dobra lub usługi, niedostosowanie wykształcenia pracowników do potrzeb rynku, wysokie obciążenia fiskalne, restrukturyzacja gospodarki, przeniesienie zakładu pracy do innego rejonu, zbyt mała elastyczność i sprawność działania biur pracy. Dodatkowe czynniki to niewielkie możliwości pozyskiwania i inwestowania kapitału oraz transformacja i restrukturyzacja gospodarki, ograniczenia legislacyjne dotyczące zmniejszania kosztów pracy.

Wiele dziedzin nauki, takich jak ekonomia, socjologia, psychologia, specjaliści z zakresu polityki społecznej, prawnicy, statystycy zajmuje się zdefiniowaniem zagadnienia bezrobocia, proponując definicje tego zjawiska oraz kryteria definiujące osobę bezrobotną. Natomiast nie istnieje jednoznaczna definicja tego pojęcia z uwagi na fakt, że jest to zjawisko złożone oraz wielowymiarowe.

Wielu badaczy tematu uważa, że nie da się określić generalnego zbioru cech bezrobocia, co wiąże się z trudnością określenia znaczenia tego pojęcia [1, s. 64].

Ważny jest sposób definiowania tych pojęć, ponieważ bezrobocie ma wyraźne odniesienie społeczne, natomiast pojęcie bezrobotny nie ma. Semantyka obu pojęć jest zdecydowanie odmienna, dlatego też nie można ich utożsamiać. Natomiast zastąpienie jednego pojęcia drugim może w rezultacie spowodować wypaczenie definiowanego zjawiska [1, s. 65].

Bezrobocie jako zjawisko makroekonomiczne i makrospołeczne, można analizować biorąc pod uwagę kategorie podmiotowe i przedmiotowe. W ujęciu podmiotowym bezrobocie jest sytuacją, w której osoby zdolne do wykonywania pracy, wyrażające chęć jej wykonywania, ponieważ jest podstawowym środkiem utrzymania, pozostają bierne zawodowo. Natomiast w ujęciu przedmiotowym jako kategoria analityczna rynku pracy, bezrobocie to "nie zrealizowana podaż pracy, będąca rezultatem nierównowagi między podażą siły roboczej (zasobów ludzkich), a popytem na pracę (chłonnością zatrudnieniową gospodarki)". Zjawisko bezrobocia można rozpatrywać punktu widzenia samych bezrobotnych, albo jako kategorię rynku pracy [1, s. 65].

Definiując bezrobocie, czyli niemożność znalezienia zatrudnienia, należy odróżnić fakt pozostawiania osobą bezrobotną z przyczyn niezależnych od danej osoby od sytuacji, gdy dana osoba sama rezygnuje z bycia zatrudnionym [2, s. 40].

Definicje bezrobocia można podzielić na definicje prawne, ekonomiczne, socjologiczne, psychologiczne.

Aspekt prawny bezrobocia to "zespół norm legislacyjnych, które zawierają kryteria kwalifikacji osób bezrobotnych, określając status osoby bezrobotnej, maksymalny okres pozostawiania bezrobotnym oraz wysokość świadczeń socjalnych należnych im z tego tytułu" [2, s. 40]. Definicje prawne określają, kto może mieć status bezrobotnego, czy może pobierać zasiłek, w jakiej wysokości, czy ma prawo do bezpłatnej pomocy medycznej i innej. Międzynarodowa Organizacja Pracy definiuje osobę bezrobotną jako taką, która ukończyła 15 rok życia, nie podjęła pracy oraz która w ciągu ostatniego miesiąca aktywnie jej poszukiwała, a także jest gotowa na podjęcie pracy w terminie 2 tygodni od chwili otrzymania oferty [3, s. 15].

Z ekonomicznego punktu widzenia bezrobocie polega na tym, że na rynku pracy są osoby, które chcą podjąć pracę, ale pozostają bez zatrudnienia. Zjawiskiem tym rządzi prawo popytu i podaży, ponieważ istnieją ludzie szukający pracy i pracodawcy, szukający pracowników [3, s. 17].

W aspekcie ekonomicznym bezrobocia wyróżnia się bezrobocie strukturalne oraz higieniczne. Kiedy w danym obszarze administracyjnym czy regionie następuje likwidacja lub upadłość dużych zakładów przemysłowych, gdzie było zatrudnionych wielu pracowników o jednorodnych kwalifikacjach, mówimy o bezrobociu strukturalnym. Wówczas ogromna ilość ludzi zagrożona jest grupowym zwolnieniem z pracy, a Krajowy Urząd Pracy uznaje taki region za obszar bezrobocia strukturalnego. Natomiast bezrobocie higieniczne występuje, gdy w określonym regionie geograficznym z ogólnej liczby osób w wieku produkcyjnym zatrudnionych mniej niż 7 % osób to osoby bezrobotne [3, s. 17].

Natomiast socjologowie rozpatrują problem bezrobocia inaczej niż ekonomiści, mianowicie z punktu widzenia osób nie mających zatrudnienia. Zgodnie z ujęciem socjologicznym bezrobocie jest "stanem beczynności zawodowej jednostek zdolnych do pracy i zgłaszających gotowość od jej podjęcia, z podkreśleniem, że chodzi przede wszystkim o jednostki, dla których podstawa egzystencji są dochody z pracy" [3, s. 18].

W ujęciu socjologicznym podkreśla się, że bezrobocie jest związane z utratą dochodów, kontraktu oraz zależności pomiędzy instytucjami, a także stratą wymiany zobowiązań czy przywilejów [3, s. 18].

Katolicka nauka społeczna podkreśla, że bezrobocie występuje jako aspekt stanu społecznego i gospodarczego, z którym wiąże się utrata jednego z podstawowych praw człowieka – prawa do pracy, przez część osób pracujących [4, s. 272]. Bardzo istotny jest wymiar społeczny bezrobocia, ponieważ narusza podstawową zasadę prawa człowieka do pracy, przez co zapewnia utrzymanie swoje i rodziny.

Osoby bezrobotne tracą komfort psychiczny, ponieważ są pozbawione przynależności do grupy społecznej, nie czują się odpowiedzialne i zobowiązane wobec innych ludzi [2, s. 40 – 41].

W Polsce bezrobocie ma charakter selektywny, dotyczy przede wszystkim ludzi młodych, poniżej 35 roku życia, częściej kobiety niż mężczyźni oraz osoby o niższym poziomie wykształcenia [5, s. 26].

Bezrobocie w ujęciu psychologicznym zwraca uwagę na ogromne obciążenie psychiczne dla danej osoby, która czuje się niepotrzebna, bezwartościowa oraz niepewna odnośnie swojej materialnej egzystencji. W takiej sytuacji, gdy taka osoba nie może wykorzystać swoich umiejętności zawodowych i czuje się niepotrzebna, w dalszej konsekwencji wpływa to na jej działania. Strukturalne, długookresowe bezrobocie powodujące negatywne skutki, uznać należy za patologiczne zjawisko świadczące o ułomności systemu gospodarczego, gdyż osoby bezrobotne tracą sposobność na zaspokojenie swoich potrzeb oraz pojawiają się straty psychospołeczne oraz ekonomiczne [6, s. 53 – 54].

Za bezrobotnego uważa się osobę zdolną do pracy, chcącą pracować, ale która nie może znaleźć pracy z przyczyn od siebie niezależnych. W takiej sytuacji, gdy występuje brak zatrudnienia, bezczynność jest wymuszona. Aby ustalić czy osoba jest bezrobotna, należy ustalić czy ma chęć wykonywania pracy [1, s. 66].

Natomiast jeszcze inaczej definiowane jest bezrobocie, jako niemożność znalezienia zatrudnienia. Trzy główne wskaźniki osoby bezrobotnej to: pozostawanie bez pracy, poszukiwanie pracy, gotowość do podjęcia pracy [3, s. 18].

Bezrobocie to zjawisko złożone, spowodowane wieloma czynnikami, które trwają w różnym stopniu. Biorąc powyższe pod uwagę można wyróżnić następujące rodzaje bezrobocia: bezrobocie jawne, ustalane na podstawie ewidencji urzędów pracy lub aktywności ekonomicznej, ukryte, powszechne,

koniunkturalne, związane ze spadkiem popytu na pracę, strukturalne, struktura podaży pracy jest niedopasowana do popytu towarowego i produkcji, sezonowe, frykcyjne, związane z normalnym przepływem pracowników między zakładami pracy, technologiczne, w związku z wprowadzeniem postępu technologicznego, krótkotrwałe, średniookresowe, długookresowe, chroniczne czyli masowe, różnicowanie ze względu na płeć, zawód, wykształcenie [4, s. 274–275].

Biorąc pod uwagę rolę podmiotów, można też rozróżnić dwa rodzaje bezrobocia, sprawiających, że ludzie pozostają bez pracy: bezrobocie przymusowe, bezrobotni nie mogą znaleźć pracy, mimo, że chcą pracować, bezrobocie dobrowolne, bezrobotni z własnej woli nie podejmują pracy, część z nich nie zgadza się na ustaloną na rynku płacę [3, s. 24–25].

W Polsce najważniejsze przyczyny bezrobocia są następujące: likwidacja niektórych gałęzi przemysłu, ograniczenie produkcji, zmniejszenie popytu na pewne dobra lub usługi, niedostosowanie wykształcenia pracowników do potrzeb rynku, wysokie obciążenia fiskalne, restrukturyzacja gospodarki, przeniesienie zakładu pracy do innego rejonu, zbyt mała elastyczność i sprawność działania biur pracy.

Wymienia się także zbyt niski poziom kapitału, powodujący ograniczenie inwestycji podczas recesji gospodarczej. Rezultatem ograniczenia inwestowania jest powstanie bardzo wysokich stóp bezrobocia. W Polsce innym czynnikiem były zmiany związane z transformacją gospodarczą. Poza powyższymi przyczynami na stan bezrobocia wpływają także szybki postęp technologiczny, zastępujący pracę wykonywaną przez ludzi, restrukturyzacja gospodarki, powodująca szybki rozwój nowoczesnych branż i gałęzi produkcji oraz niedostatek środków finansowych. Pracodawcy podają zbyt wysokie koszty pracy: podatki, składki ubezpieczeniowe, zasiłek chorobowy, urlopy, itp [3, s. 28–29, 38].

Skutki bezrobocia można rozpatrywać na trzech poziomach: społeczno-ekonomicznym, indywidualnym i społeczno-politycznym.

Konsekwencje ekonomiczne są w większości negatywne: niewykorzystanie potencjału pracy jako czynnika wzrostu gospodarczego, wzrost wydatków budżetowych – zasiłki dla bezrobotnych, świadczenia socjalne, na przeciwdziałanie bezrobociu, bieda i ubóstwo – bezrobotni to słabi konsumenci, emigracja wysoko wykształconych młodych osób [6, s. 56].

Długookresowe bezrobocie pociąga za sobą negatywne skutki psychospołeczne: frustrację jednostek i grup ludzi, związaną z niemożnością włączenia się w proces pracy, patologię społeczną, w postaci alkoholizmu, narkomanii, przestępczości, niestabilność emocjonalną bezrobotnych, niska samoocena, pesymizm, depresja, apatia.

Bezrobocie powoduje, że człowiek doświadcza degradacji, traci szacunek społeczny, pozbawiony środków do życia decyduje się często na naruszenie prawa, a jednostki słabe psychicznie popadają w nałogi, doprowadzające do degradacji osobowości [4, s. 98].

Do społeczno-politycznych konsekwencji można zaliczyć: opóźnienie startu życiowego, zawodowego powoduje rozgorzczenie, bezrobotni młodzi ludzie stają się wyborcami radykalnych ugrupowań politycznych, sekt, a nawet terrorystycznych lub przestępczych grup. Może to prowadzić do bardzo negatywnych działań: rozruchów, strajków, przemocy [4, s. 108–110].

Polityka społeczna wobec zjawiska bezrobocia

Wśród klasyfikacji środków walki z bezrobociem najbardziej popularny jest podział na metody aktywne i pasywne.

Aktywne sposoby to stosowanie metod i środków o charakterze prozatrudnieniowym, tworzącym szanse zatrudnienia i aktywizujące zawodowo osoby bezrobotne. Polegają na zwiększaniu popytu na pracę, mają na celu produkcyjne wykorzystanie zasobów pracy i zapobieganie bezrobociu, np. szkolenia, doradztwo, specjalne programy, staże, roboty publiczne i interwencyjne, pożyczki na założenie własnej działalności. Pasywne sposoby to wypłata zasiłków dla bezrobotnych oraz zasiłków i świadczeń przedemerytalnych, stanowiących osłonę socjalną. Te działania są na tyle skuteczne, o ile są należycie skoordynowane i stosowane we właściwych proporcjach. Powinny się opierać na rozwiązaniach prawnych, aby umożliwiały utrzymanie się bezrobotnego gdy pozostaje bez pracy, ale nie zwalniały go z tego obowiązku [3, s. 176].

Najważniejszym problemem państw członkowskich unii Europejskiej jest likwidacja lub ograniczenie bezrobocia. Nie ma jednolitego i sprawdzonego programu walki z bezrobociem, ale tą kwestią zajmują się ministerstwa oraz urzędy państw – członków UE. Wprowadzają własne programy przeciwdziałania bezrobociu, regulują rynek wewnętrzny, aby był bardziej konkurencyjny i przyjazny dla inwestorów. W tym celu państwa te stosują skrócony czas pracy, zachowując poziom wynagrodzeń, tworzą nowe miejsca pracy dla długookresowych bezrobotnych poprzez rozwój gospodarki, upowszechniają umowy na pół etatu, prowadzą szkolnictwo zawodowe oraz stosują konkurencyjność eksportu. W 1997 roku w Luksemburgu przyjęto priorytety przewidujące oddziaływania wśród 4 stref: poszerzanie sposobów na znalezienie pracy, zachęcanie do bycia przedsiębiorczym, pomoc w adaptacji na terenie danej formy, a także wpieranie i popularyzowanie równych szans w zatrudnieniu. Jest to związane ze zmianą systemu podatkowego, co sprzyja zatrudnianiu nowych pracowników. Inicjatywy i programy unijne wzmacniają europejski rynek pracy, gwarantując godziwe wynagrodzenie za pracę [4, s. 285–286].

Podjęto różne inicjatywy walki z bezrobociem młodych ludzi, prowadząc szkolenia, przekwalifikowania oraz praktyki zawodowe, aby nabyli nowe umiejętności i kwalifikacje. Próby tworzenia nowych miejsc pracy to m.in. inicjatywy prowadzenia polityki kształcenia zawodowego. W 1994 roku powołano Program Leonardo Da Vinci, wspierający działania w celu poprawy jakości polityki i szkolenia zawodowego, promowania współpracy międzynarodowej, wymiany doświadczeń. Program ten tworzy też warunki do wprowadzania nowych metod, treści oraz technik nauczania i szkolenia zawodowego [4, s. 286].

Zwrócono uwagę na wyrównanie szans kobiet i mężczyzn poprzez pomoc w zaktywizowaniu kobiet na rynku pracy, ich powrotu z urlopów macierzyńskich i wychowawczych, podjęto próbę zmiany stereotypów dotyczących płci, pogodzenia pracy z prowadzeniem życia rodzinnego. W krajach wspólnoty promuje się małe i średnie przedsiębiorstwa, aby mogły tworzyć jeszcze więcej nowych miejsc pracy, umożliwiono im dostęp do kredytów, informacji technicznej, ekonomicznej, wyników badań naukowych, wprowadzono ulgi podatkowe [4, s. 286–287].

Działalność w celu ograniczenia bezrobocia w krajach UE skupiona jest obecnie na funduszach strukturalnych, np. Europejski Fundusz rozwoju Regionalnego, który za zasadniczy cel stawia wyrównanie poziomu rozwoju regionów unijnych. Jest to także pośrednio związane ze zmniejszaniem bezrobocia. Fundusze mają za zadanie realizację trzech celów: promocję rozwoju i zarządzania strukturalnego regionów, opóźnionych w stosunku do innych; wspieranie konwersji gospodarczej i społecznej regionów, gdzie występują problemy ekonomiczne oraz wspieranie adaptacji i modernizacji systemu edukacji oraz polityki kształcenia zawodowego. Działania UE w formie strategii wspierają szczególnie te państwa członkowskie, które walczą z bezrobociem, ale nie potrafią same sobie z tym poradzić [4, s. 288].

W związku z regulacją rynku pracy UE należy zwrócić uwagę na uregulowania przeciwdziałające dyskryminacji dotyczącej zatrudnienia. Społeczeństwa Europy są przekonane, że wszyscy ludzie są równi, mają równe prawa i powinni mieć sprawiedliwy dostęp także do pracy. Dlatego w Traktacie z Lizbony – art. 12, 13 TWE zakazano wszelkiej dyskryminacji ze względu na przynależność państwową – art. 18 TFUE, miejsce zamieszkania czy konieczność uzyskania kwalifikacji w danym kraju. W unijnym prawie pracy uznano też za niedopuszczalną pośrednią dyskryminację, tj. gdy przynależność państwowa jest stosowana jako kryterium różnicowania [7, s. 122–123].

Ze względu na to, że bezrobocie spowodowane jest głównie przyczynami ekonomicznymi, w wielu państwach stosowano poniższe sposoby jego ograniczania: preferencje dla eksportu i ograniczeniu importu, np. popieranie prac badawczych o charakterze wdrożeniowym, odwoływanie się do elementów narodowych, aby skłonić do kupowania krajowych produktów, regulacja napływu pracowników, ograniczenia w dostępie do pracy cudzoziemców podczas złej koniunktury, a udogodnienia w okresie dobrej; preferencje dla inwestycji w usługach lub pracochłonnych sektorach gospodarki, dotyczą małych i średnich przedsiębiorstw oraz tworzenia nowoczesnych sektorów gospodarki, co powoduje zmiany w zatrudnieniu lub dywersyfikację zarobków w różnych sektorach [8, s. 99].

W przypadku Polski trudno jest rozpoznać przyczyny regionalne czy lokalne bezrobocia, ponieważ występuje powiązanie wielu przyczyn, a polityka ograniczania bezrobocia jest scentralizowana. Występuje potrzeba utworzenia nowych miejsc pracy, co wymaga powstania zapotrzebowania na pracę. Polityka społeczna dotyczy także kwestii zmian warunków realizacji pracy, sytuacja na rynku pracy powoduje często naruszenie uzgodnionych warunków. W bardzo niekorzystnej sytuacji znajdują się pracujący na czarno, za których pracodawca nie płaci składek na ubezpieczenie. Pozytywne zmiany w Polsce na rynku pracy powinny nastąpić w związku z wymagającym ustawodawstwem Unii, co powinno spowodować poważniejszą modyfikację form regulacji, tj. odejście od dotychczasowych form zatrudnienia czy norm czasu pracy. Powinno to zabezpieczyć w pewnym stopniu osoby, które wykonują niestandardowe prace, opiekuńcze lub jako wolontariusze, umożliwić wyłonienie grup pracujących poza istniejącymi związkami zawodowymi [9, s. 238–240].

Inna klasyfikacja metod zwalczania bezrobocia dzieli je na: defensywne (ograniczanie dopływu i dezaktywacja istniejącej siły roboczej), ofensywne bezpośrednio (zwiększenie zatrudnienia, gdy państwo pokrywa koszty zatrudnienia osoby bezrobotnej skierowanej przez organ), ofensywne pośrednio (tworzenie nowych miejsc pracy, pobudzając inwestycje) [10, s. 119].

Środki przeciwdziałania bezrobociu można też podzielić ze względu na krąg adresatów, do których są skierowane, a więc ogólne i specjalne. Ogólne środki są skierowane do dużej liczby odbiorców, a specjalne do ściśle określonych grup w oparciu o konkretne kryteria. W przeciwdziałaniu bezrobociu ważne są usługi rynku pracy, tj. pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe, pomoc w aktywnym szukaniu pracy oraz szkolenia [10, s. 119–120].

Pośrednictwo pracy udziela pomocy bezrobotnym uzyskać zatrudnienie, a pracodawcom pozyskać nowych pracowników, co skraca proces poszukiwania pracy. Osoby zainteresowane pracą poza krajem, mogą skorzystać z porad sieci EURES. Obok pośrednictwa pracy istnieje pośrednictwo i informacja zawodowa, udzielająca pomocy w wyborze zawodu i miejsca zatrudnienia, a pracodawcom w doborze pracowników o odpowiednich kwalifikacjach. Organizowane są szkolenia dotyczące umiejętności poszukiwania pracy i zajęć aktywizujących, umożliwianie dostępu do elektronicznych baz danych, akademickie biura karier [10, s. 122–123, 151].

Inna możliwość znalezienia pracy to giełdy pracy – organizowane przez urząd pracy jako forma kontaktu pracodawcy i kandydatami do podjęcia pracy, których pośrednicy dobrali spośród osób spełniających odpowiednie wymagania lub targi pracy, które także organizuje urząd pracy w celu bezpośredniego kontaktu wielu kandydatów do pracy i pracodawcami, przedstawiającymi swoje oferty lub propozycje zatrudnienia. Aby pośrednictwo pracy było skuteczne, musi być odpowiednia ilość pośredników. W stosunku do liczby bezrobotnych [10, s. 137–138].

Do aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu należą także: roboty publiczne, prace interwencyjne, staże absolwentów u pracodawców, staże dla długotrwale bezrobotnych, prace społecznie użyteczne, pożyczki na założenie własnej działalności gospodarczej oraz na tworzenie nowych miejsc pracy, stypendia dla absolwentów [11, s. 251].

Kolejnymi środkami walki z bezrobociem są środki prawne ułatwiające mobilność zawodową i geograficzną, czyli zdobywanie, podnoszenie lub zmiana posiadanych kwalifikacji zawodowych zgodnie z potrzebami rynku pracy lub zmiana regionu zamieszkania lub dojazdu do nowego miejsca pracy. Jednak instytucje muszą wspomóc zdolności adaptacyjne pracowników, pomagając w dostosowaniu podaży miejsc pracy lub w przekwalifikowaniu się, np. poprzez szkolenia. Istnieje także możliwość uzyskania dofinansowania pewnych kosztów, gdy bezrobotny podejmuje naukę, przede wszystkim studia podyplomowe. Inny sposób pomocy w podnoszeniu kwalifikacji jest stypendium z tytułu podjęcia nauki., jednak dotyczy wyłącznie osób bez kwalifikacji zawodowych [10, s. 163–164].

Inna płaszczyzna walki z bezrobociem to środki prawne, które zachęcają pracodawców do zatrudniania bezrobotnych, np. środki minimalizujące ryzyko osobowe pracodawcy. Do takich środków należą: promocja zatrudnienia, staż, przygotowanie zawodowe dorosłych i prace interwencyjne, przewidziane w ustawie o promocji zatrudnienia. Pracodawca otrzymuje refundację określonych środków. Innym środkiem aktywizacji zawodowej jest finansowe wspieranie pracodawców, którzy zatrudniają osoby bezrobotne, np. refundacja płaconych składek na ubezpieczenie społeczne, roboty publiczne, dofinansowanie miejsca pracy [10, s. 124–125].

Zgodnie z ustawodawstwem dotyczącym osób niepełnosprawnych zakłady pracy, które zorganizują stanowiska pracy dla inwalidów. I zatrudnia te osoby przez nie mniej niż 3 lata, mogą otrzymać zwrot kosztów związanych z organizacją tych miejsc pracy. Mogą orzynać kwotę do wysokości trzydziestokrotnego przeciętnego wynagrodzenia za każde miejsce pracy i wynagrodzenie wypłacone niepełnosprawnym i składkę na ich ubezpieczenie społeczne przez 18 miesięcy od dnia rozpoczęcia zatrudnienia. Poza tym były zwolnione od płacenia podatków od płac od wynagrodzeń zatrudnionych niepełnosprawnych [10, s. 237].

Na poziomie lokalnym organizowane są różne formy pomocy osobom bezrobotnym: gminne ośrodki pomocy społecznej i parafialne zespoły Caritas organizują doraźną pomoc materialną, tj. przekazują bezrobotnym żywność, odzież, obuwie, urządzenia gospodarstwa domowego, gminy i parafie finansują obiady szkolne, podręczniki i pomoce szkolne, wyjazdy na ferie czy wakacje, oraz organizują kuchnie dla ubogich i bezrobotnych, pomagają opłacić należności za mieszkanie i media, udzielają zapomóg pieniężnych jednorazowych, okresowych i stałych, kluby pomocy koleżeńskiej powstające przy parafiach, wspierają bezrobotnych, doradcy – wolontariusze udostępniają informacje prawną, pomoc w przekwalifikowaniu, uczą aktywności, promują aktywnie bezrobotnych, kluby pracy organizowane przez rejonowe urzędy pracy, ośrodki pomocy społecznej, związki zawodowe, organizacje społeczne, parafie, których cele to: świadczenie pomocy w znalezieniu zatrudnienia, motywowanie do aktywnego poszukiwania pracy, diagnozowanie możliwości bezrobotnego, przygotowanie do ponownego wejścia na rynek pracy [12, s. 213].

W powiecie rzeszowskim przeprowadzono badania dotyczące liczebności i struktury bezrobotnych m. in. według wieku oraz postaw osób bezrobotnych. Badaniem objęto osoby w wieku od 18 do 45 lat i stwierdzono, że ponad jedna trzecia to osoby z przedziału 26–35 lat. Sprawdzano zainteresowanie osób bezrobotnych szkoleniami organizowanymi przez PUP, okazało się, że najbardziej byli nimi zainteresowani ludzie młodzi (18–35 lat), więcej mężczyzn niż kobiet. Odnosnie form aktywizacji zawodowej, osoby z wyższym wykształceniem interesują się pracą na stałe, a z niższym wykształceniem mniej stabilną. Badano także zapotrzebowanie bezrobotnych na jednorazowe środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej, większość respondentów wykazywała lęk przed podjęciem działalności gospodarczej, obawę przed ryzykiem, brak kapitału własnego i doświadczenia. Stąd możliwość ograniczenia bezrobocia poprzez samodzielną działalność gospodarczą jest ograniczona [13, s. 9, 107, 127].

Biorąc pod uwagę możliwości wspomagania rodziny osób bezrobotnych, należy uważać, aby nawyk korzystania z pomocy socjalnej nie spowodował uzależnienia i niechęci do poszukiwania zatrudnienia. W związku z tym długofalowa polityka społeczna, socjalna i edukacyjna jest najbardziej skuteczna i wskazana jako pomoc osobom bezrobotnym [12, s. 223].

Rynek pracy nie jest zrównoważony, czego podstawą jest brak podaży na pracę, jak również niska mobilność zawodowa i kwalifikacyjna osób bezrobotnych. Bezrobotne kobiety pozostają w gorszej sytuacji niż mężczyźni. Istnieją programy przeciwdziałaniu bezrobociu oraz formy wspomagania i aktywizacji, jednakże nie są przeznaczone dla każdego i nie przynoszą zbyt wielu efektów. Nie każdy otrzymuje wsparcie na założenie własnej firmy, osoby bezrobotne nie mają wkładu własnego i obawiają się czy prowadzona działalność przyniesie zysk. Potrzeba zmian w polityce, aby konkretnie prowadziła do aktywizacji osób bezrobotnych oraz ulepszyć jej efektywność, powinna odnosić się ona do osób, które mają szczególne problemy ze znalezieniem pracy.

Literatura

1. Kojder A. Encyklopedia Socjologii / A. Kojder, K. Kosela K. i in. – Warszawa: Oficyna Wydawnicza 1998. – 180 s. 2. Szewczuk W. Encyklopedia Psychologii / W. Szewczuk. – Warszawa: Fundacja Innowacja, 1998. – 350 s. 3. Kmiecik-Baran K. Bezrobocie czynnikiem marginalizacji i ubóstwa / K. Kmiecik-Baran. – Gdańsk: Wyd. Uniwersytetu Gdańskiego, 2009. – 35 s. 4. Skorowski H. Świat u progu XXI wieku. Wybrane zagadnienia z problematyki międzynarodowej. Studium z katolickiej nauki społecznej / Skorowski H., Koral J., Gocko J. – Warszawa-Tyczyn: Wyd. Wyższej Szkoły Społeczno-Gospodarczej w Tyczynie, 2006. – 320 s. 5. Koral J. Kulturowe aspekty polskiego bezrobocia / J. Koral. – Warszawa: Wyd. Uniwersytetu Kard. Stefana Wyszyńskiego, 2009. – 190 s. 6. Łuka M. Osoba ludzka a bezrobocie. Analiza filozoficzno-pedagogiczna / M.Łuka. – Lublin: Wyd. KUL, 2011. – 120 s. 7. Gabryszak R. Europejska polityka społeczna / R. Gabryszak, D. Magierska. – Warszawa: Wyd. Difin, 2011. – 225 s. 8. Orczyk J. Polityka społeczna. Uwarunkowania i cele / J.Orczyk. – Poznań: Wyd. Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, 2008. – 245 s. 9. Kwiatkowska W. Bezrobocie równowagi w gospodarce polskiej. Szacunki, tendencje i determinanty / W. Kwiatkowska. – Łódź: Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, 2009. – 225 s. 10. Staszewska E. Środki prawne przeciwdziałania bezrobociu / E. Staszewska. – Warszawa: Wyd. Lex a Wolters Kluwer business, 2012. – 260 s. 11. Ilżycka H. Działania urzędów pracy w zakresie przeciwdziałania bezrobociu i aktywizacji zawodowej bezrobotnych / H. Ilżycka // Pedagogika wobec kryzysów życiowych. – Warszawa-Radom, 1998. – 285 s. 12. Walc W., Szluz B., Marczykowska I. Opieka i pomoc społeczna wobec wyzwań współczesności / W.Walc, B. Szluz, I. Marczykowska. – Rzeszów: Wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2008. – 325 s. 13. Gajos L. Rynek pracy w Rzeszowie i w powiecie rzeszowskim. Szanse i zagrożenia w opiniach bezrobotnych i przedsiębiorców. Raport końcowy z badań L. Gajos, L. Kaliszczyk, W. Kalita, M. Kurek, B. Sowa, J. Strojny. – Przemyśl-Rzeszów: Wyd. Wyższej Szkoły Prawa i Administracji w Przemyślu, 2010. – 145 s. 14. Skorowski H. Moja Europa? Refleksje nad kulturowym wymiarem integracji europejskiej / H. Skorowski. – Warszawa: Wyd. Biblios, 2005. – 165 s. 15. Skorowski H.: Problematyka praw człowieka / H. Skorowski. Warszawa: Wyd. Uniwersytetu Kard. Stefana Wyszyńskiego, 2005. – 200 s. 16. Stochmiałek J. Pedagogika wobec kryzysów życiowych / J. Stochmiałek. – Warszawa-Radom: Wyd. Instytut Technologii Eksploatacji, 1998. – 320 s. 17. Szlachta B. Słownik Społeczny / B.Szlachta. Warszawa: Wyd. WAM. – 90 s.

Барбара Скочинська-Прокопович**БЕЗРОБІТТЯ І СУСПІЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ**

Автор дає визначення поняттю "безробіття" в предметному і суб'єктному аспекті, а також в категоріях економічних і психологічних наук. Перераховує загальновстановлені види безробіття, описує чинники, що їх спричиняють. Продемонстровано дії держави на прикладі міста Жешува (Підкарпаття, Польща)

Ключові слова: безробіття, причини і наслідки явища безробіття, методи протидії, адресат, політика держави

Barbara Skoczynska-Prokopowicz**THE NOTION OF UNEMPLOYMENT AND POLICY OF THE STATE**

The author defines the notion of unemployment in the subjective and objective aspect and in categories of economic, legal, sociological and psychological sciences. She mentions generally accepted divisions describing this phenomenon considering factors which cause it and subjects. There are also mentioned activities of the state on a local plane on an example of the city of Rzeszów (Podkarpacie, Poland).

Key words: unemployment, causes and results of the phenomenon, methods of counteraction, addressee, policy of the state.

УДК 94(438)**Славомир Шультіс****ЗНАЧЕННЯ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПЕРІОД ОСВІТНЬОЇ МІГРАЦІЇ**

У статті автор досліджує значення вивчення іноземної мови в період освітньої міграції, що дає можливість молодим людям ознайомитися з культурою і традиціями інших країн, а згодом виїхати туди на тимчасове або постійне місце проживання. З'ясовує, що серед причин виїзду молоді за кордон можна виокремити такі: міграційна політика громадян Євросоюзу, політичний курс Євросоюзу, можливість використання іноземних студентів для економічного розвитку, а також інтенсивний набір іноземних студентів до вищих навчальних закладів.

Ключові слова: освітня міграція, студент-іноземець, іноземна мова, Євросоюз, заняття з іноземних мов.

На усіх етапах існування вищої освіти були переселення, переміщення, рух, одним словом, існувало таке явище, як міграція. Мігрували як студенти, так і викладачі, переобладнувалися школи і вузи. Університетське життя є дуже неоднорідним, різноманітним, складним, тобто – багатим.

Міграційний рух, який спостерігається останнім часом відбувається з різних причин. Як свідчать більшість досліджень, найчастіше – з економічних, орієнтуючись на конкретні країни (регіони). Беручи до уваги той факт, що міграційні процеси продовжуватимуться у майбутньому, ключовим питанням постає міграція. Підвищений інтерес до транскордонного навчання – це вихідна точка для виїзду молоді до інших країн, отже, створює можливість залишитися (тимчасово або постійно) за кордоном. Слід зауважити, що кульмінаційний період для виїзду людей за кордон припадає на 90-і рр. XX ст. Де в основі міграційних процесів лежали такі чинники: зростання кількості приїжджих студентів (у результаті, наприклад, розпаду СРСР і утворення ЄС); втілення у життя європейських освітніх програм (Ерасмус, Сократ); зміна ставлення органів влади (розглядали приїзд іноземних студентів як можливість підвищення економічного розвитку країни); зміна ставлення вищих навчальних закладів (почали активно проводити набір іноземних студентів як таких, що підносять престиж навчального закладу) [1, s. 8].

У ст. 149 договору про ЄС і договору про заснування європейської спільноти йдеться про те, що "Спільнота сприяє розвитку якості освіти, заохочуючи до співпраці держав-членів, у випадку необхідності, підтримуючи та доповнюючи їхні дії, поважаючи в повній мірі відповідальність держав-членів за зміст навчання й організацію освітніх систем, а також їх культурну та мовну різноманітність" (Договір про Європейський союз, ст. 149). У цій же статті йдеться і про те, що спільнота спрямовує свої дії на те, щоб: розвивати європейський вимір в освіті, зокрема, шляхом вивчення та поширення мов держав-членів; сприяти мобільності студентів та викладачів, зокрема, шляхом визнання дипломів вищих навчальних закладів та термінів навчання; сприяти співпраці навчальних закладів; розвивати обмін інформацією та досвідом з питань, які є спільними для